

Sivistysvaliokunta

Asia: Perusopetuslain muuttaminen (osaamistakuu)**Viite:** HE 35/2026 vp

1. Yleistä

Sivistysala ry:n tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa. Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi perusopetuslain muuttamisesta.

Sivista katsoo, että esitykselle asetetut tavoitteet arvioinnin yhtenäisyydestä ovat keskeisiä tekijöitä sille, että koulutusjärjestelmän kokonaisuus toimii: seuraavalla asteella voidaan luottaa siihen, että osaaminen riittää kyseisiin opintoihin, eikä koulutuksen resursseja tarvitse kohdentaa osaamisen perustan paikkaamiseen. **Sivista kannattaa esitystä, ja katsoo, että esityksellä on edellytykset vahvistaa sekä Suomen koulutus- ja osaamistasoa että oppilaiden yhdenvertaisuutta.**

Sivista katsoo, että esityksen **vaikutusarvioinneissa ei ole riittävästi tarkasteltu taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia**, joita seuraa siitä, että vuosiluokalta toiselle siirtymiseen tehdään tiukennuksia. Lisäksi **opetuksen järjestäjien erilaiset tuen velvoitteet voivat johtaa toimeenpanossa vaihteluun**, joka asettaa oppilaat epäyhdenvertaiseen asemaan. Lausunnossa tätä on avattu tarkemmin harjoittelukouluja koskevassa osiossa.

Erityisen hyvänä Sivista pitää sitä, että esitykselle luvataan pitkäkestoista toimeenpanon tukea ja siihen liittyvää valtakunnallista täydennyskoulutusta. Kyseessä on paitsi lainsäädännön uudistus, myös muutos toimintakulttuurissa.

Aiheeseen liittyen on huomattava, että perusopetuslain 27 §:ssä säädetään opetuksen poikkeavasta aloittamisajankohdasta. Jos lapsella ei ole psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytyksiä suoriutua opinnoista, opetuksen järjestäjä voi myöntää luvan aloittaa koulu vuotta säädettyä myöhemmin. Sivista toteaa, että tämä voi olla lapsen kannalta tarkoituksenmukaisempaa kuin myöhempi vuosiluokan kertaaminen ja tätä vaihtoehtoa tulisi muistaa tarkastella oppivelvollisuuden alkaessa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi (22 §)

Sivistysala ry (Sivista) katsoo, että pykälän ehdotettu muotoilu täsmentää oppilaan arvioinnin tavoitetta. Sivista pitää hyvänä, että esitykseen sisältyy sekä tavoitteiden saavuttamisen että ohjaavan palautteen näkökulma. Niin ikään Sivista pitää kannatettavana, että jatkossakin arvioidaan oppilaan käyttäytymistä. Ehdotettu muotoilu selventää sitä, että käyttäytymisen arviointi tehdään erillisenä tavoitteisiin kohdentuvasta arvioinnista.

Opetushallitukselle säädettäisiin tehtäväksi määritellä kussakin oppiaineessa eri vuosiluokille vähimmäisosaamisen taso, joka oppilaan tulisi saavuttaa saadakseen alimman hyväksytyn arvosanan tai sanallisen arvion edellytyksenä vuosiluokalta toiselle siirtymiseen. Vähimmäisosaamisen tason määrittelyä Sivista pitää kannatettavana ja luontevana jatkona Opetushallituksen arviointikriteerien

kehittämistyölle, joka on tähän asti koskenut päättöarviointia. Sivista katsoo kuitenkin, että Opetushallituksen on pyrittävä vähimmäisosaamisen tasoa määrittäessä huomattavasti tiiviimpään ratkaisuun kuin päättöarvioinnin arviointikriteereissä.

Sivista pitää tärkeänä, että vuosiluokittain määriteltävillä sisällöillä, tavoitteilla ja vähimmäisosaamisen tasolla ei heikennetä opetuksen järjestäjän 20 g §:ssä säädettyä mahdollisuutta muodostaa opetusryhmä eri vuosiluokkien oppilaista, jos opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Yhdysluokkaopetuksen mahdollisuuksia ei pidä kaventaa, sillä lapsimäärän vähetessä se voi olla yhä useammin perusteltua.

Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen (22 a §)

Nykyisessä lainsäädännössä ei säädetä selkeästi opinnoissa etenemisen edellytyksistä. Tähän asti opinnoissa etenemisestä ja luokalle jättämisen perusteista on määrätty opetussuunnitelman perusteissa. **Sivista pitää kannatettavana, että jatkossa näistä säädettäisiin lain tasolla, sillä kyseessä on merkittävä oppilaaseen kohdistuva toimenpide.**

Tällä hetkellä opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. **Ehdotuksessa tätä mahdollisuutta ei enää olisi.**

Pykäläehdotuksen neljännessä momentissa kuvataan, että oppilas jää vuosiluokalle, jos hän ei ole tuen tarpeisiinsa perustuen hänelle tarjotuista 4 a -luvussa säädetyistä tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokkansa oppimäärään sisältyvän yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa on hylätty. Sivista katsoo, että jatkossakin oppiainekohtaisesti paremman osaamisen tason saavuttamisella jonkin tavoitteen osalta tulee voida kompensoida jonkin muun tavoitteen heikompi suoriutuminen. Ei ole tarkoituksenmukaista oppilaan oppimisen tai opetuksen järjestämisen kannalta, että yksittäinen heikomman suoriutumisen osa-alue estää opinnoissa etenemisen, jos oppilaalla on muuten edellytykset suoriutua seuraavan luokka-asteen opinnoista. Näissä tapauksissa on tärkeää, että tieto vahvistamista kaipaavasta osa-alueesta siirtyy seuraavalle luokka-asteelle, erityisesti jos oppilaan opettaja vaihtuu. **Tätä kompensatioperiaatetta on syytä täsmentää opetussuunnitelman perusteissa, mutta ei kokonaan poistaa.**

Sivista pitää kannatettavana, että oppilaalla, jonka suoritus on hylätty, olisi mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa oppiaineen tavoitteet hyväksytysti opetukseen osallistumatta.

Nykyistä käytäntöä vastaavasti vuosiluokalle voitaisiin jättää myös yleisen koulumenestyksen vuoksi, vaikka oppilaalla ei olisi yhtään hylättyä arvosanaa. Syynä voisi olla esimerkiksi runsaiden poissaolojen vaikutus koulumenestykseen. Sivista pitää hyvänä, että näissä tilanteissa arvioitaisiin nimenomaan yhteys koulumenestykseen eikä luokalle jättäminen perustuisi esimerkiksi kategorisesti runsaisiin poissaoloihin. Sivista pitää hyvänä, että tällöin järjestettäisiin oppilaan ja/tai huoltajan asianmukainen kuuleminen.

Todistukset (22 b §)

Todistusten osalta esitys vastaa nykyistä opetussuunnitelman perusteissa kuvattua käytäntöä sillä erotuksella, että yhdeksännen luokan välitodistus on tällä hetkellä määrätty annettavan tarvittaessa jatko-opintoihin hakeutumista varten. Sivista katsoo, että esitys on sinänsä asianmukainen, mutta

esityksestä jää epäselväksi, miksi sääntely todistuksista halutaan tuoda lakitasoiseksi. Hallituksella on ollut tavoite sääntelyn keventämisestä.

Yliopistojen harjoittelukouluista

Esityksen lähtökohtana on, että jos oppilas ei tarpeidensa perusteella tarjotuista tukitoimista huolimatta saavuta vähimmäisosaamisen tasoa, hän jää luokalle. Tukitoimet on kuvattu 4 a –luvussa. **Opetuksen järjestäjillä on kuitenkin erilaiset velvoitteet tuen tarjoamiseen.**

Harjoittelukoulut ovat velvoitettuja järjestämään oppilaskohtaisista tukitoimista (20 c §) vain tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet, jollei järjestämisluvassa toisin määrätä. Tämä on yhteydessä harjoittelukoulujen alhaisempaan kotikuntakorvauksen tasoon. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuksista annetun lain mukaan harjoittelukoulut saavat 94 prosenttia kotikuntakorvauksesta (35 §). Sama koskee valtion kouluja.

Tilanne luo ongelman oppilaan tuen jatkuvuuteen ja voi johtaa tilanteisiin, joissa oppilaille on tarjolla erilaisia tukimuotoja vähimmäisosaamisen tason saavuttamiseksi. Sivista katsoo, että oppilaiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi harjoittelukoulujen kotikuntakorvaus tulisi nostaa 100 prosenttiin ja tuesta säätää vastaavalla tavalla kuin muilla yksityisillä kouluilla. Vaihtoehtoisesti kunnille voisi säätää yhteistyövelvoitteen harjoittelukoulun kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien tarjoamiseksi.

Sivista toivoo, että valiokunta edellyttää esimerkiksi lausumalla tarkastelemaan harjoittelukoulujen kotikuntakorvauksen nostamista 100 prosenttiin ja tuen käytäntöjen yhtenäistämistä muiden yksityiskoulujen kanssa.

Sivista toteaa, että lainsäädäntöä täsmennettäessä tulee säilyä mahdollisuus pedagogisesti joustavaan toteutukseen. Esimerkiksi harjoittelukoulujen osalta on vältettävä sitä, että normiohjauksella rajoitetaan innovatiivisia menetelmiä, joita kehitetään opettajankoulutuksen ja pedagogisen tutkimuksen yhteydessä. Sivista ehdottaa, että sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään tämän näkökulman.

Vaikutusten arvioinneista

Esityksellä ei todeta olevan taloudellisia vaikutuksia. Esityksen todetaan kuitenkin vaikuttavan oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen määrittelyyn, mikä toteutuessaan olisi varsin laaja opetussuunnitelmien uudistus. **Perusteiden merkittävä muutos edellyttää myös paikallisesti merkittävää panosta, jolla on taloudellisia vaikutuksia opetuksen järjestäjille.**

Esityksellä tiukennettaisiin nykyistä käytäntöä vuosiluokalta toiselle siirtymisessä: jatkossa jo yhden oppiaineen hylätty suoritus olisi esteenä etenemiselle. Sivista arvioi, että esityksen mahdollisena seurauksena voi näin ollen olla luokalle jättämisen lisääntyminen nykyisestä. Tällä olisi ainakin taloudellisia, yhteiskunnallisia ja lapsivaikutuksia, joita ei ole esityksessä arvioitu. Esityksessä on todettu seurattavan osaamistakuun vaikutuksia oppimistuloksiin. *Sivista toivoo, että valiokunta edellyttää seurattavan tämän lisäksi mahdollisia vaikutuksia luokalle jättämiseen.*

Helsingissä 14.4.2026

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Annakaisa Tikkinen, johtava asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistysala ry tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Edustamme noin 470 sivistysalan työnantajaa. Jäsenemme palveluksessa on noin 71 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.